

коните, които сега управляват действителността", те са "недостижимото", до което Ирина и Павел само за миг, "въпреки пропастта", са се докоснали. Самата "среща" е отложена за "тогава". Сега действителността не може да събира, може да разделя. Сега Ирина е "жена от враждебния свят".

Впрочем "сега", "преди" и "тогава" имат различна идеологическа активност, поради което се обитават по различен начин от отделните персонажи на романа. За Борис и Павел миналото е мъртва зона, към която се връщат рядко, те са изцяло обвързани с настоящата борба и с изтеглената напред във времето победа. Миналото, спомнянето притежават показателен интензитет най-вече при конструиране образа на Ирина, така както подобна задача при образа на Борис изпълняват очите, погледа, лицето. За Ирина миналото е опора, чиито очертания са призрочни, но все пак налични. Бавното отместване-изместване на спомените бележи различните визуално-чувствени състояния на нейните "други светове". Романите за "чудни задморски страни" са заменени от медицинските списания, а те, на свой ред, от детективските романи. "Идеалният тип за красив мъж" е заменен от Борис, Борис от фон Гайер, фон Гайер от Ценкер..., и накрая – от Павел. "Златистият октомврийски следобед на гроздобера" е онзи контрапункт, в който "някогашният Борис" се оглежда в сегашния – "парвеню", "нищожество, издигнато случайно от жена", "бедно и тъпо животно", "противно влечуго"... "Тайните срещи" при параклиси възвръщат трепета на чувство, което бавно изтлява, заменено от безскрупулна и хладна пресметливост. "Саможивата и цело-мъдрена весталка на науката" се превръща в "латена любовница", а по-нататък, както настойчиво отбелязват и съпругата на Чингис, и повествователят, в "сянка на жена". И тогава идва следващият спомен, който трябва да възкреси "другите светове" на Ирина, следващата роля, която трябва да опази статуса ѝ на романтичен и чувствен човек – споменът за "оная нощ в Чамкория", чрез който една "осъдена душа" вижда в Павел спасителната "скала, огрята от слънцето". Както става ясно, "другите светове" на Ирина имат многобройни, уловени в